

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

1. การพัฒนาสร้างเสริมคุณภาพของจิตใจ เพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาปัญญา
2. การพัฒนาปัญญา
3. การพัฒนาแบบบูรณาการ

โรงเรียนราชภัฏสุรินทร์ กรมแพทยทหารบก

แนวทางการพัฒนาสร้างเสริม
คุณภาพของจิตใจด้วยวิธี
โยนิโสมนสิการ

โยนิโสมนสิการ คือการใช้ปัญญา
ในการคิดพิจารณาสิ่งต่างๆ เพื่อ
พัฒนาปัญญาและสร้างเสริม
คุณภาพของจิตใจ

1. รู้จักคิดพิจารณาอย่างถูกต้อง มองเป็นคิดเป็น
2. การคิดพิจารณาค้นหาความจริง และ
ประโยชน์จากประสบการณ์
3. เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหา

วิธีโยนิโสมนสติการเพื่อสร้างเสริมคุณภาพจิตใจ

1. วิธีคิดแบบรู้คุณค่าแท้-คุณค่าเทียม
2. วิธีคิดแบบอุบายปลุกเร้าคุณธรรม
3. วิธีคิดแบบเป็นอยู่ในขณะปัจจุบัน

1. วิธีคิดแบบรู้คุณค่าแท้ — คุณค่าเทียม

1.1 คิดให้เห็นคุณค่าและประโยชน์ของสิ่งทั้งหลายที่
มนุษย์นำมาใช้แก้ปัญหา ด้านการดำรงชีวิตที่ดี และมี
คุณภาพชีวิตที่สูง

1.2 คิดให้รู้คุณค่าและประโยชน์ที่แท้จริงของสิ่งของ
ทั้งหลายที่ใช้ในการดำรงชีวิต

**1.3 เป็นการคิดด้วยอำนาจของปัญญาไม่ใช่
อำนาจของกิเลสที่มุ่งตอบสนองความต้องการ
ของตนแต่ไม่เกิดคุณค่าและประโยชน์ ในการ
ดำรงชีวิตที่ดีและมีคุณภาพชีวิตที่สูง**

2. วิธีคิดแบบอธิบายปลุกเร้าคุณธรรม

2.1 วิธีคิดแบบเร้ากุศล

2.2 วิธีคิดในแนวสกัดกั้นหรือบรรเทาและขัดเกลากิเลส ตัณหา

2.3 โดยใช้ปัญญาเพื่อความเจริญงอกงามแห่งกุศลธรรม

การฝึกหัดคิดให้ค้นหาความจริงและประโยชน์ในทาง
ที่ดีงามจากประสบการณ์

ทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว

การทำความดีเพื่อความดี

เห็นช้างขี้ขี้ตามช้าง

จะทำให้ :

จิตใจเข้มแข็งและอ่อนโยน

มีความคิดที่ดีงามอยู่ในใจเสมอ

เปลี่ยนความคิดโกรธเป็นความคิดเมตตา

3. วิธีคิดแบบเป็นอยู่ในขณะปัจจุบันหรือวิธีแบบ ปัจจุบันธรรมเป็นอารมณ์

3.1 เป็นการศึกษาในแนวทางของความรู้หรือคิดด้วยอำนาจ
ปัญญา

3.2 การคิดด้วยอำนาจปัญญาจะใช้บทเรียน จากอดีตเพื่อ
แก้ปัญหาด้วยความไม่ประมาทและระมัดระวังป้องกันภัยใน
อนาคตอย่างถูกต้อง

3.3 ไม่ใช่อารมณ์หมกมุ่นในอดีตและพุ่งชานไปในอนาคต
เพราะจะทำให้คุณภาพของจิตใจสูญหายไป

3.4 เป็นการพัฒนาการใช้ปัญญานำชีวิตของตนให้
เจริญก้าวหน้าอย่างถูกต้อง

3.5 อันจะเป็นพื้นฐานในการพัฒนาปัญญาของตนอย่าง
ถูกต้องต่อไป

3. แนวทางการพัฒนาปัญญา

ทักษะกระบวนการ 9 ประการที่
จะนำไปสู่การพัฒนาปัญญา

ประการที่ 1 การฝึกทักษะในด้านการตระหนักในปัญหาและ
ความจำเป็นที่จะต้องแก้ปัญหา

ประการที่ 2 การฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์วิจารณ์

ประการที่ 3 การค้นหาทางเลือกในการแก้ปัญหา

ประการที่ 4 การประเมินทางเลือก

ประการที่ 5 กำหนดและลำดับขั้นตอนการปฏิบัติในการแก้ปัญหาอย่างถูกต้องเหมาะสมในการปฏิบัติ

ประการที่ 6 ปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนดอย่างเต็มที่ตาม แผนงานของตน

ประการที่ 7 ประเมินระหว่างปฏิบัติ

ประการที่ 8 ปรับปรุงให้ดีขึ้นเสมอ

ประการที่ 9 ประเมินผลรวม

ประการที่ 1 การฝึกทักษะในด้านการตระหนักในปัญหาและ
ความจำเป็นที่จะต้องแก้ปัญหา

การฝึกทักษะด้านการคิดเบื้องต้น

Q1 ถ้าไม่แก้ไขปัญหาผลที่เกิดขึ้นจะไม่เป็นที่ต้องการของคุณ
อย่างไร

Q2 จะสร้างความสูญเสียให้กับสังคม
อย่างไรบ้าง

ประการที่ 2 การฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ห้วิจารณ์

2.1 มีทักษะในการสังเกตให้เห็นความจริงของสิ่งต่างๆ
โดยการใช้การคิดเปรียบเทียบ จนสามารถจัดประเภท
ของสิ่งต่างๆ ได้อย่างมีหลักการและเหตุผล

**2.2 การสังเกตและการคิดเปรียบเทียบอย่างมีหลักการ
และเหตุผลนั้นทำให้ความคิดเป็นระบบ**

**2.3 จะเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ความคิดรวบยอด
หลักการและกฎเกณฑ์ต่างๆ**

2.4 อันจะเป็นพื้นฐานที่ทำให้เข้าใจความ สัมพันธ์ของ
ทุกองค์ความรู้และสามารถพัฒนาความรู้ในทุกๆ ด้าน
ตามความสนใจและความถนัดของตน

2.5 ซึ่งจะมีประโยชน์ในด้านการนำความรู้ มาใช้
ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

การฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์วิจารณ์ เพื่อให้สามารถ
วิเคราะห์ได้ว่าสิ่งที่ศึกษานั้น

- มีความแตกต่างและคล้ายคลึงกันอย่างไร
- อะไรเป็นส่วนประกอบ
- อะไรเป็นเหตุอะไรเป็นผล
- สามารถจัดประเภทอะไรเข้าพวกอะไรไม่เข้าพวก

- บอกความสัมพันธ์ของส่วนประกอบในสิ่งที่ศึกษา โดยรู้เหตุและปัจจัยที่ทำให้สิ่งนั้นดำรงอยู่และคงไป
- สามารถจัดลำดับความสำคัญของสิ่งที่ศึกษาได้ว่าอะไรสำคัญมากน้อยอย่างไร
- รู้ว่าสิ่งใดเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันและสัมพันธ์กันภายใต้หลักการหรือกฎเกณฑ์อย่างไร

- สามารถบอกหลักการที่ได้จากความสัมพันธ์ต่างๆ
- สามารถรูปเป็นความคิดรวบยอด หรือหลักการกฎเกณฑ์
- ระบุดูจุดเด่นจุดด้อย พร้อมด้วยหลักฐานและเหตุผล
- สามารถจัดประเภทว่าอะไรเข้าพวก อะไรไม่เข้าพวก
อย่างละเอียดลึกซึ้งได้
- สามารถคิดอุปมาอุปมัยได้

ประการที่ 3 การค้นหาทางเลือกในการแก้ปัญหา

3.1 คิดพิจารณาความจริงในแต่ละเงื่อนไขว่าส่งผล
กระทบอย่างไรบ้าง

3.2 คิดทำความเข้าใจเกี่ยวกับการเกิดขึ้นและความ
เป็นไป ของสิ่งต่างๆ โดยผู้คิดต้องพิจารณาทางเลือกต่างๆ

3.3 คำนึงถึงหนทางวิธีการ หรือความ
เป็นไปได้

3.4 อาจมีได้หลายทางเลือก แต่ทางเลือกบางอย่าง อาจดีกว่า ได้ผลกว่า หรือตรงแทกว่าอย่างยิ่ง

3.5 ต้องพิจารณาทางเลือกที่เหมาะสมในแต่ละกรณี

3.6 อาจจะมีทางเลือกอื่นที่มากกว่าที่เราู้และเข้าใจ และกำลังปฏิบัติอยู่ จึงต้อง**ทบทวน** คิดหาทางเลือกที่ถูกต้องเหมาะสม และได้ผลดีที่สุดตามแต่ละกรณี

ประการที่ 4 ประเมินทางเลือก

4.1 การวิเคราะห์ข้อดี ข้อเสียในแต่ละทางเลือก

4.2 โดยมองสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงในทุกแง่ ทุกด้าน ทั้งด้านดี ด้านเสีย จุดอ่อนจุดแข็ง ส่วนสมบูรณ์ ส่วนบกพร่องเพื่อการเข้าใจที่ถูกต้องตามความเป็นจริง

4.3 หาทางออกในการแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆอย่างถูกต้องและเหมาะสมตามความเป็นจริง

ประการที่ 5 กำหนดและลำดับขั้นตอนการปฏิบัติในการ
แก้ปัญหาอย่างถูกต้องเหมาะสมในการปฏิบัติ

ประการที่ 6 ปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนด
อย่างเต็มที่ตามแผนงานของตน

ประการที่ 7 การประเมินระหว่างปฏิบัติเพื่อวัดผลการปฏิบัติว่าถูกต้องเหมาะสมควรต้องแก้ไขปรับปรุงหรือไม่

ประการที่ 8 ปรับปรุงให้ดีขึ้นเสมอเมื่อประเมินผลการปฏิบัติแล้วก็วางแผนปรับปรุงกลวิธีในการแก้ปัญหาให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆ

ประการที่ 9 การประเมินผลรวมการประเมินผลรวม เพื่อให้เกิดความภูมิใจดังนี้

9.1 ระบุสิ่งที่ทำให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์

9.2 บอกผลดี คุณประโยชน์ความสำคัญของสิ่งที่ทำได้
สำเร็จ

การสรุปรายงานผลการปฏิบัติโดยพิจารณา

ความสำเร็จตามสิ่งที่มุ่งหวัง

1. การประเมินการบรรลุผลตามวัตถุประสงค์
2. การประเมินความสำเร็จของงานที่มีการ

วางแผน มีการปฏิบัติเป็นขั้นตอน

1. เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางความคิดให้
กว้างขวางยิ่งขึ้น

2. มีวุฒิภาวะทางความคิด อารมณ์ สัจคม จิตใจมากยิ่งขึ้น

คำถามเพื่อประเมินการบรรลุผลตามวัตถุประสงค์หรือความสำเร็จ
ของงาน

1. เป้าหมายความสำเร็จของการทำงานครั้งนี้คืออะไร
2. จะรู้ได้อย่างไรว่าทำงานสำเร็จ
3. สำเร็จมาก สำเร็จน้อย ควรใช้เกณฑ์อะไรตัดสิน
4. จากผลการปฏิบัติบอกได้ใหม่ว่ามีความสำเร็จมากน้อยเพียงใด

5. ความสำเร็จที่ได้รับนี้มีประโยชน์อะไรต่อใครบ้าง
6. จะนำผลไปใช้อย่างไรทั้งปัจจุบันและอนาคต
7. ควรนำผลงานไปแสดงให้ใครได้รับรู้หรือใช้ประโยชน์
บ้างไหม
8. มีส่วนใดที่ทำแล้วตนเองพอใจและภูมิใจมาก

แนวทางพัฒนาการบูรณาการความรู้ความคิดกับ

คุณธรรม

1. เมื่อพร้อมที่จะเรียนรู้แล้วต้องรู้เหตุและผลตั้งแต่เริ่มกระบวนการจนถึงสิ้นสุดกระบวนการในสิ่งที่เรียนรู้
2. ต้องเรียนรู้ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

3.เรียนรู้ความสัมพันธ์ที่ถูกต้องของสิ่งที่เรารู้กับสังคม
โดยรู้เหตุ รู้ผล รู้ตน รู้ประมาณ รู้ชุมชน รู้กาล รู้บุคคล

4.การพัฒนาทุกองค์ความรู้และการฝึกทักษะบูรณาการ
ความรู้และการนำความรู้ไปใช้อย่างถูกต้อง เหมาะสม
รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพของบุคคล ย่อมหลักการและ
แนวทาง

แนวทางการพัฒนาความรู้การทักษะบูรณาการความรู้และ
การนำความรู้ไปใช้อย่างเหมาะสมและการพัฒนาคุณภาพ

1. รู้หลักและรู้จักเหตุ (ธัมมัญญตา)

1.1 รู้หลักการและกฎเกณฑ์ของสิ่งทั้งหลาย

1.2 ความคิดรวบยอดขององค์ความรู้ว่าคืออะไรเกิดขึ้นได้
อย่างไร มีบทบาทหน้าที่อย่างไร

1.3 อะไรเป็นเหตุและปัจจัยให้เกิดผลดีและไม่ดี

1.4 สามารถควบคุมและนำมาใช้ประโยชน์ได้โดยรู้เท่าทันกฎ
ธรรมชาติ ซึ่งเป็นความจริงแท้ของธรรมชาติ เพื่อปฏิบัติต่อ
ชีวิตและโลกอย่างถูกต้อง มีใจเป็นอิสระ ไม่ตกเป็น
ทาสของโลก

2. รู้ความมุ่งหมายและรู้จักผล (อัทกัญญุตตา)

2.1 การรู้ความมุ่งหมายที่แท้จริงของหลักการ
ที่ตนปฏิบัติ

2.2 เข้าใจวัตถุประสงค์ของสิ่งที่ตนเรียนรู้
โดยศึกษาจนรู้ความจริง และประโยชน์ของกฎ
ธรรมชาติที่เป็นจุดหมายที่แท้จริงของชีวิต

2.3 การมีสติปัญญาและความฉลาดรอบรู้จนเป็นที่พึ่ง
ของตนเองได้

2.4 สามารถมองผลที่เกิดมาจากเหตุ และ
มองเหตุที่จะออกไปเป็นผลที่จะเกิดตามมา

2.5 มีคุณธรรมที่คอยควบคุมการนำความรู้มาสร้าง
เหตุที่ดี

3. รู้ตน (อัตตัญญูตา)

3.1 รู้ความเป็นจริงของตัวเอง ด้านฐานะ ภาวะ
เพศกำลัง ความรู้ความถนัด ความสามารถ และคุณธรรม
ในแต่ละด้านเป็นอย่างไรและมีมากน้อยเพียงไร

3.2 สามารถประพฤติปฏิบัติทางกาย วาจา และใจ
ให้เหมาะสม

3.3 ทำการต่างๆ ตามความรู้ได้ถูกต้อง

3.4 สามารถแก้ไขปัญหา ปรับปรุงตนให้สามารถพัฒนากาย
วาจา ใจให้เจริญงอกงามอย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

4. รู้ประมาณ (มัตตัญญูตา)

4.1 รู้จักความพอดี

4.2 รู้จักการนำความรู้มาใช้ให้เกิดประโยชน์กับตนเอง ครอบครัวและชุมชน

4.3 รู้จักบริโภคสิ่งที่เป็นประโยชน์

4.4 รู้จักการใช้เครื่องอุปโภคบริโภคที่ไม่เป็นอันตรายต่อตนเองและสิ่งแวดล้อมทางสังคม

4.5 รู้คุณค่าของการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

4.6 รู้คุณค่าของเงิน รู้จักการใช้จ่ายทรัพย์สินในสิ่งที่
เป็นประโยชน์

4.7 รู้จักการประพฤติปฏิบัติทั้งกาย วาจา ใจให้เหมาะสม

5. รู้กาล (กาลัญญุตตา)

5.1 รู้กาลเวลาอันเหมาะสม และรู้จักแบ่ง
เวลาที่พึงใช้ในการประกอบกิจ และการปฏิบัติกิจการตาม
หน้าที่ต่างๆ ตลอดจนการเกี่ยวข้องกับผู้อื่นให้เหมาะสม

5.2 รู้ว่าเวลาไหนควรทำอะไร อย่างไรและทำให้ตรงเวลา ให้เป็นเวลา ให้ทันเวลา ให้พอเวลาให้เหมาะเวลาให้ถูกเวลา

5.3 รู้การกะระยะเวลาและวางแผนการใช้เวลาอย่างเหมาะสม

6. รัฐชุมชน (ปรีสังยุตฺตา)

6.1 การรู้จักชุมชนและท้องถิ่น

6.2 รู้สิ่งทีควรประพฤติปฏิบัติในชุมชนแต่ละแห่ง

6.3 การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น

7. รู้บุคคล (บุคคลัญญูตา)

7.1 การรู้บุคคล

7.2 รู้จักและเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล

7.3 รู้ศักยภาพความสามารถและคุณธรรมของแต่ละบุคคล

แนวทางการควบคุมและติดตามผล การพัฒนาคุณธรรม
จริยธรรม

1. การตรวจสอบการเตรียมความพร้อมของบุคคล
ให้เป็นผู้เฝ้าการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

คุณสมบัติของผู้ที่เฝ้พัฒนาชีวิตสู่ความดีงามและ ความสำเร็จ

1. มีกัลยาณมิตร
2. มีวินัย
3. ค้นหาสิ่งที่ตนเองสนใจเฝ้รู้ เฝ้สร้างสรรค์

4. มุ่งมั่นฝึกตนอย่างเต็มศักยภาพ
5. ตั้งมั่นอยู่ในหลักความคิด ความเชื่อถือ ที่ดีงาม มีเหตุผล
6. ตั้งตนอยู่ในความไม่ประมาท
7. พัฒนาความฉลาดในการคิดให้แยบยล

แบบตรวจความประพฤติด้านกาย วาจา ใจ

1. การเว้นจากการฆ่าสัตว์
2. การเว้นจากการลักทรัพย์
3. การเว้นจากการประพฤตินิโคตในกาม
4. การเว้นจากการพูดเท็จ
5. การเว้นจากการดื่มสุราและเมรัย

6. มีความเมตตากรุณา
7. มีสัมมาอาชีพะ
8. มีกามสังวร
9. มีสังจะ
10. มีสติสัมปชัญญะ

แบบตรวจสอบด้านสังคม

1. การปฏิบัติต่อบุคคลในสังคมที่แวดล้อมตัวเราอยู่
2. สิ่งที่จะช่วยให้เกิดความผูกพัน สามัคคี รักใคร่ กลมเกลียว

2.1 การรู้จักให้

2.2 การพูดจาสุภาพ อ่อนโยน

2.3 การประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น

2.4 การรู้จักวางตนให้เหมาะสมกับทุกคน

โรงเรียนราชภัฏ นครราชสีมา

แบบตรวจสอบคุณธรรมจริยธรรม

สำหรับสร้างที่พึ่งตนเอง

1. ประพฤติดีมีวินัย
2. ได้ศึกษาระดับมาก
3. รู้จักคบคนดี
4. พุดกันง่าย

5. ขวนขวายกิจของหมู่

6. เป็นผู้ยินดีในธรรม

7. มีความเพียรขยัน

8. มีถิ่นโดยรู้พอดี

9. มีสติมั่นคง

10. มีปัญญาเหนืออารมณ์

แบบประเมินตนเองด้านคุณธรรมจริยธรรม

1. จุดหมายชีวิตของตนเอง
2. ตนเองเป็นมิตรประเภทใด
3. วุฒิภาวะในการยอมรับความจริงของตน

แบบประเมินจุดหมายชีวิตของตนเอง

สิ่งที่ช่วยให้สมหวังในปัจจุบันในด้านการ
พึ่งตนเองได้ในทางเศรษฐกิจและเป็นที่ยอมรับในสังคม

1. ขยันตั้งใจทำหน้าที่
2. รักษาทรัพย์
3. คบคนดี
4. เติบโตตามอัธยา รู้จักประมาณมีรายได้เหนือรายจ่าย

สิ่งที่จะช่วยให้สมหวังในปัจจุบันและอนาคตในด้าน
การมีชีวิตที่มีคุณค่าประกอบด้วยคุณความดี มีความสุข
ในจิตใจ ตลอดจนรู้เท่าทันโลกและชีวิตบรรลุอิสรภาพที่
แท้จริง

1. ศรัทธาในความคิด
2. รักษาศีล
3. ให้ทาน
4. รู้บาปบุญคุณโทษ สิ่งมีประโยชน์ สิ่งไม่มีประโยชน์

แบบประเมินคุณลักษณะด้านความเป็นมิตรของตนเอง

1. เป็นคนปอกลอก
2. เป็นคนดีแต่พูด
3. เป็นคนหัวประจบ

4. เป็นคนชวนฉิบหาย
5. มีอุปการะ
6. ร่วมทุกข์ร่วมสุข
7. แนะนำประโยชน์ มีใจรัก

การประเมินวุฒิภาวะในการยอมรับความจริงของตน

1. ดำเอียงเพราะรัก
2. ดำเอียงเพราะชัง
3. ดำเอียงเพราะเขลา
4. ดำเอียงเพราะกลัว

การประเมินความเป็นผู้บริหารที่ดี

(หลักความประพฤติที่ประเสริฐ)

1. ความปรารถนาอยากให้เขามีความสุข
2. ความสงสารคิดช่วยให้พ้นทุกข์
3. ความยินดีเมื่อเขาได้ดีมีความสุข
4. ความวางใจเป็นกลางให้เขาได้รับผลอันสมกับความรักฝิดชอบ
ของตน

การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมด้วยระบบ ไอทีศึกษา

ผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรม

ศักยภาพของตนเองที่เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ คือ
ความเป็นอิสระ และสันติภาพของมนุษย์ใน การ
ดำรงชีวิตที่ดีงามร่วมกันในสังคม

ระบบไตรศึกษา คือ

1. การฝึกฝนพัฒนาในด้านความสัมพันธ์ กับสิ่งแวดล้อม
จะเป็นสิ่งแวดล้อมทาง สังคม คือ เพื่อนมนุษย์ ตลอดจน
สรรพสัตว์หรือสิ่งแวดล้อมทางวัตถุก็ตาม จะด้วย
กาย วาจา ก็ตาม เรียกว่า ศีล

2. การฝึกฝนพัฒนาในด้านจิตใจ เรียกว่า สมาธิ
3. การฝึกฝนพัฒนาในด้านปัญญา เรียกว่า ปัญญา

ความสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วยพฤติกรรมทางกาย
วาจา จะเป็นอย่างไรก็ขึ้นต่อ เจตนาภาวะและคุณสมบัติ
ของจิตใจ และทำได้ภายในขอบเขตของ ปัญญา

ความตั้งใจและความต้องการของจิตใจ ต้องอาศัย
พฤติกรรมกายวาจา เป็นเครื่องสนองสมมติ ต้องถูก
กำหนดและจำกัดขอบเขต ตลอดจนปรับเปลี่ยนโดย
ความเชื่อถือความคิดเห็นและความรู้ความเข้าใจที่มีอยู่
และที่เพิ่มหรือเปลี่ยนไป (ปัญญา)

ปัญญาจะทำงานและจะพัฒนาได้ดีหรือไม่ ต้องอาศัยการดู ฟัง กายเคลื่อนไหว วาจาสื่อสารได้ถามได้ดี โดยมีทักษะ (ศีล) แค่นั้น ต้องอาศัยภาวะและคุณสมบัติของจิตใจ เช่น ความสนใจ ใส่ใจ ความมีใจเข้มแข็ง รู้ปัญหาความขยัน อดทน ความรอบคอบ มีสติ ความมีใจสงบแน่วแน่ มีสมาธิ หรือไม่เพียงใด (สมาธิ)

การดำเนินไปของชีวิต องค์กรประกอบ 3 ด้าน
ต้องทำงานไปด้วยกัน อาศัยกัน ประสานกัน เป็น
ปัจจัยแก่กัน

การฝึกศึกษาพัฒนาทั้ง 8 ด้านต้องประสานเป็นระบบสัมพันธ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน นับถือ “การฝึกศึกษาที่ทำให้บุคคลพัฒนาอย่างมีบูรณาการ และให้มนุษย์เป็นองค์รวมที่พัฒนาอย่างมีคุณภาพ ให้เข้าถึงความจริงในธรรมชาติ และนำความรู้มาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่มนุษยชาติ”

กระบวนการฝึกพัฒนาคนตามระบบไตรสิกขา เป้าหมาย

1. การมีวิถีชีวิตที่เกื้อกูลแก่สังคมและแก่โลก

2. การพัฒนาคุณสมบัติของจิต

2.1 ด้านคุณธรรม (คุณภาพจิต)

(เมตตา กรุณา ความมีไมตรี ความเห็นอกเห็นใจ

ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความสุภาพอ่อนโยน ความเคารพ

ความซื่อสัตย์ ความกตัญญู)

2.2 ด้านความสามารถของจิต

(สมรรถภาพจิต) ความเข้มแข็ง มั่นคง ความเพียร
พยายาม ความกล้าหาญ ความขยัน ความอดทน
ความรับผิดชอบ ความมุ่งมั่น แน่วแน่ ความมีสติ สมာธิ

2.3 ด้านความสุข ความมีมิติอ้อมใจ ความมีประโยชน์
ร่าเริง เบิกบานใจ ความสดชื่นผ่อนคลาย ความรู้สึกรพอใจ
(สุขภาพจิต)

3. การพัฒนาในด้านการรู้ความจริง

3.1 ความเชื่อที่มีเหตุผล

3.2 ความคิดเห็นที่เข้าสู่แนวทางของ ความเป็นจริง

3.3 การรู้จักหาความรู้

3.4 การรู้จักคิดพิจารณา

3.5 การรู้จักวินิจฉัย ไตร่ตรอง ทดลองตรวจสอบ
ความรู้เข้าใจ

3.6 ความหยั่งรู้เหตุผล การเข้าถึงความจริง

3.7 การนำความรู้มาใช้แก้ไขปัญหา

3.8 การคิดในทางเกื้อกูลสร้างสรรค์

แนวทางการฝึกพัฒนาตามระบบไตรสิกขา

1. พิจารณา พฤติกรรมของตนว่าเป็นอย่างไร
2. จิตของเราเป็นอย่างไร
3. ทำด้วยความรู้ความเข้าใจชัดเจนดีแล้วหรือไม่

การประเมินผลการฝึกพัฒนาตามระบบไตรสิกขา

1. มีกายที่พัฒนาแล้ว (ดูเป็น ฟังเป็น ให้ได้ปัญญา)

2. มีศีลที่พัฒนาแล้ว (ไม่เบียดเบียน ตั้งอยู่ใน

วินัย มีอาชีพสุจริต ช่วยเหลือ เกื้อกูล สร้างสรรค์ และส่งเสริม

สันติสุข

3. มีจิตที่พัฒนาแล้ว (มีเมตตา กรุณา เอื้ออาทร มีมุทิตา มี
ความเคารพ อ่อนโยน ซื่อสัตย์ กตัญญู มีจิตใจที่เข้มแข็ง
มั่นคง มีความเพียรพยายาม กล้าหาญ อดทน รับผิดชอบ
มีสติ มีสมาธิ มีจิตใจร่าเริง เบิกบาน สดชื่น เอิบอím
ผ่อนคลาย และสงบเป็นสุข)

4. มีปัญญาที่พัฒนาแล้ว (รู้จักผิด รู้จักพิจารณา รู้จัก
วินิจฉัย รู้จักแก้ปัญหา รู้จักจัดทำดำเนินการต่างๆ ด้วย
ปัญญาที่บริสุทธิ์ มองดูรู้เข้าใจเหตุปัจจัย ปราศจากอคติ
และแรงจูงใจแอบแฝง รู้เท่าทันโลกและชีวิตอิสระ ไร้
ทุกข์)